

Helyi tanterv

ÉNEK – ZENE

A változat

Az ének-zene tantárgy a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok megvalósításához tud hozzájárulni hatékonyan:

- az erkölcsi nevelés (elfogadják és cselekvéseik mércéjévé teszik az emberi kapcsolatok elfogadott normáit és szabályait);
- a nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgári tudatosságra és demokráciára nevelés (el tudják magukat helyezni a közösségben, megértik a szabályok fontosságát, felismerik azokat a helyzeteket, amikor önkéntes aktivitásukkal lehetnek segítségére egyéneknek, szűkebb, tágabb közösségüknek);
- médiatudatosság, amelynek birtoklása választékosságot, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képességet jelent, egyben az értékes médiatartalmak hozzáféréseire motivál;
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társaikkal való együttműködés képessége és a mások iránt érzett felelősség és empátia továbbfejlődik);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia).

A *kulcskompetenciák* fejlesztésében az ének-zene tárgy az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- az esztétikai, művészeti tudatosság és kifejezőképesség,
- anyanyelvi kommunikáció,
- szociális és állampolgári kompetencia,
- digitális kompetencia,
- kezdeményezőképeség és
- vállalkozói kompetencia.

Célok és feladatok

Az ének-zene tantárgy tanításának legfőbb céljai:

- Megismertetni a gyermekeket az éneklés és a zenélés örömeivel.
- Kulcsokat adni számukra a zene élményt nyújtó megismeréséhez, megértéséhez és élvezetéhez. Ezeknek a céloknak az elérését segíti a kiválasztott repertoár.

Az iskolai ének-zene tanulás várt eredménye: a zenei gyakorlat és a zenehallgatás során a tanulók széles körű élményeket szereznek, amely segíti őket eligazodni a körülöttük lévő sokszínű zenei világban, zenei alpműveltséget szereznek.

Az iskolai zenepedagógiai munka Kodály Zoltán alapelveire épül, az aktív éneklést, zenélést és értő zenehallgatást szorgalmazza, tradicionális népzene és igényes

műzenén alapul. A zenei hallásfejlesztés a relatív szolmizáció segítségével történik. A klasszikus remekművek értő befogadása fejleszti az érzelmi intelligenciát.

A tantervben feltüntetett anyagon keresztül a tanulók megismerik a magyar népzene és más népek zenéjének, nemzeti zenei kultúránk és a klasszikus zene valamint a jazz és a populáris műfajok igényes szemelvényeit. A zenepedagógiai munka a tanulók iskolában, iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, illetve adott esetben zenei gyakorlatára épülhet, amely ösztönözheti őket énekarokban és házi zenélésen való aktív részvételre.

Az iskolai ének-zene óra ismeretszerzésre, a pozitív zenei élmények és gyakorlati tapasztalatok megszerzésére, a művészeti alapkultúra megszerzésére irányul.

Az ének-zene tanítása során a fejlesztési célok órakeretre, tananyagegységekre nem válnak el élesen. Minden órán sor kerül éneklésre, zenehallgatásra, fejlesztjük a növendékek zenei generatív készségét, képességét. Ezt segíti a minden órán megjelenő *felismerő* kottaolvasás és a befogadói kompetenciák fejlesztése. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg. A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak a gyakorlatban természetesen átfedik egymást.

1. Zenei reprodukció

1.1. Éneklés

- Az iskolai ének-zenei nevelés elsődleges élményforrásai a közös éneklés és az elmélyült zenehallgatás. Az ének-zene órán tanult zenei anyag egy részét énekléssel és kreatív zenei gyakorlatokkal készítik elő, illetve sajátítják el.
- Az énekórai műhelymunkát - *lehetőség szerint* - kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók az ünnepi alkalmak és hétköznapiak számos területén megoszthassák másokkal (pl. ünnepségen, hangversenyen, közös éneklés a kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon). A kóruson kívül kisebb alkalmi éneklő csoportok, osztályok, évfolyamok, összes tanuló együtténeklési alkalmai a felelős közösségi magatartás, közösségi élményt szolgálnak.
- Az énekes anyag domináns része mindvégig a magyar népdal, a klasszikus műzenei szemelvények, ami kiegészül a jazz és kis mértékben a populáris zene válogatott szemelvényeivel elsősorban a befogadói hozzáállás különbségeinek érzékeltetése és a zenei minőség iránti érzékenység fejlesztése céljából. Az elsajátított népzenei anyag néptáncélményekhez is kapcsolódhat. Az órai keretben megvalósuló táncművészeti lehetőség ugyanis nagymértékben segítheti a dalanyag funkcióba kerülését.
- 1.2. Generatív és kreatív készségek fejlesztése
- A generatív - létrehozó, alkotó - készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják, és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik

őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát, kreativitását és zenei fantáziáját.

- A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia, harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. a klasszika formaérzéke) megismerése az aktív zenélésen keresztül.

1.3. Felismerő kottaolvasás

- A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.
- A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában.
- A felismerő kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása az énekes és hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A megismert művek zenei fordulatai a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítását szolgálják, formájuk megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében.

2. Zenei befogadás

2.1. Befogadói kompetenciák fejlesztése

- A befogadói kompetenciák fejlesztése a zenehallgatás anyagának mélyreható megismerését segíti elő. A befogadói kompetenciák fejlesztése során az érzelmi és intellektuális befogadás egyensúlyának kell érvényesülnie. A befogadói kompetenciák fejlesztésével megalapozható a tanulók zenehallgatói magatartása, akik a zenehallgatás során olyan élményeket – minél többféle és valóságos zenei tapasztalatokat – szereznek a hallgatott zenéről, amelyek hatására egyre inkább különbséget tudnak tenni az elmélyült zenehallgatás (vagyis a zene befogadása) és a háttérzene fogyasztása között.
- Csend és teljes figyelem nélkül nem jön létre élményt adó zenei befogadás. A művészi értékű zene befogadójává csak az a tanuló válik, aki teljes figyelmét képes a hallott zene felé irányítani. A befogadói kompetencia fejlesztése éppen ezért részben a figyelem készségének kialakítása és folyamatos erősítése felé irányul. Rendszeres zenehallgatás. A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására. A *zenehallgatás* az élmény (örömszerző) funkcionálisan alapját adja a generatív készségek formálódásának, hiszen a generativitás a sokrétű zenei élményből fejlődik ki.

- Adekvát befogadói attitűd. A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz a hallgatott zene funkciójához, stílusához és műfajához megfelelő közelítés. Lényeges, hogy a tanulók úgy hallgassanak zenét, hogy a zenekülönböző megnyilvánulásaihoz a zenéhez leginkább illeszkedő befogadói magatartással forduljanak.
- A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő elsősorban a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérésének képessége, másodsorban pedig a biztos és differenciált hallási képesség (ritmus-, dallam- és hangszínérzék) és a zenei memória. Ezeket rendszeres és nagy mennyiségű énekléssel és a generatív készségek más fejlesztő gyakorlataival alakíthatják.
- *Zeneelméleti és zenetörténeti alapismeretek* minden esetben a zenei befogadást segítik. A lényegláttatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia. Zenetörténeti tényadatok (dátum, helyszínek..) vagy a zeneelméleti ismeretek (formatan, összhangzattan, szolmizáció...) hasznossá akkor válnak, ha zenei érzethez kapcsolódnak, ha azok segítik átérezni azokat a zenei jelenségeket, amikről szólnak.

2.2. Zenehallgatás

- A rendszeres és figyelmes zenehallgatással a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formáljuk.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásakor a zenei teljességre törekszünk. Lehetőség szerint teljes műveket hallgatunk meg, hiszen a tanulók befogadói kompetenciáját s elsősorban zenei formaérzékét a teljes kompozíciók bemutatása fejleszti.
- A zenei stíluskorszakok tudatosítása a 9–10. osztály tantervének feladata.
- Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekszünk DVD-n elérhető koncertfelvételek bemutatására, az internet és a digitális tábla alkalmazására.
- Az iskolai zenehallgatás célja a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést. Bízunk abban, hogy a szűkös heti órakeret okán meg nem ismert műveket a tanulók életük folyamán megismerik, amennyiben kialakítjuk bennük az igényt az értékes művek hallgatására.
- Az iskolai zenehallgatás mellett biztosítjuk a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra.

A kulcskompetenciák: az ismeretek, a képességek és az attitűdök integrált fejlesztése

A kulcskompetenciák (*anyanyelvi kommunikáció; idegen nyelvi kommunikáció; matematikai kompetencia; természettudományos kompetencia; digitális kompetencia; a hatékony, önálló tanulás; szociális és állampolgári kompetencia;*

kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia; esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség) azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához, gazdálkodói-vállalkozói szerepkörhöz. A *Nemzeti alaptanterv* az iskolai oktatás-nevelés folyamatában érvényesülő kompetenciafejlesztés fogalmát – az Európai Unióban elfogadott értelmezéssel összhangban – a következőképpen írja le: *a kompetencia a vonatkozó ismeretek, képességek és attitűdök rendszere*. A tanterv a kulcskompetenciák érvényesítésében a konkretizálás és integrálás elvét követi.

Felmutatja egyrészt azokat a tanulói tevékenységeket, amelyek az egyes témakörhöz tartozó ismeretek elsajátításához vezetnek (vezethetnek), másrészt megjelöli a kognitív fejlesztéshez (is) szükséges fogalmakat.

A képességfejlesztés elveit és gyakorlati megvalósulását a tanulói tevékenységek eredményeként feltételezve képviseli; a tanári tevékenységekben a képességfejlesztő pedagógiai eljárásokat, módszereket jelöli meg; a tematikai egységek leírásában közli az előzetes ismereteket, tevékenységeket.

Az attitűdök kialakításában majd továbbfejlesztésében az adott tematika tartalmi elemeivel összhangban figyelembe veszi a Nemzeti alaptanterv kulcskompetenciáinak attitűdbeli összetevőit. Ezek között megjelennek ugyanis a kooperatív tanulás elveit képviselő tevékenységek (pl. *párbeszédre, mások megértésére való törekvés; új tanulási lehetőségek felkutatása, részvétel, alkalmazás*); a tanulás eredményességére utaló fogalmak (pl. *megértés, tudatosítás*); a motiváció fogalmkörébe tartozó személyes tulajdonságok (pl. *kíváncsiság, nyitottság, érdeklődés*); személyiségjellemzők (pl. *önismeret, függetlenség, kreativitás*); továbbá a formális elfogadáson túli értékbeli meggyőződések (pl. *tisztelet, felelősségteljes magatartás*). Nyilvánvaló, hogy az attitűdök jelentős része fejleszthető a tanórai tevékenységekben, az iskolai lét egészében, más részük azonban távlatos érvénnyel, hosszabb távú célként tételezhető.

A jól szervezett, pontos, hatékonyan felhasználható ismeretrendszer tud megfelelő alapot biztosítani a képességek fejlesztéséhez, s a működő képességek teszik lehetővé az ismeretek megfelelő mélységű feldolgozását, megértését és alkalmazni tudását. Az ismeret és a képesség jellegű tudás tehát nem állítható szembe egymással, és a minőségi tudás egymással nem felcserélhető részét jelenti. A műveltség kialakítása szempontjából az is meghatározó, hogy a mindennapi életből vett példák segítségével, problémafelvető kérdésekkel, továbbá ismeretkonstruálást igénylő feladatokkal folyamatosan ösztönözzük a tanulókat arra, hogy ők maguk is növeljék tájékozottságukat, gyarapítsák fogalmaikat, új kapcsolatokat fedezzenek fel meglévő tudásukban. Az ismeretek és a képességek integrált fejlesztésének stratégiája megfelelő válasz lehet a tanítási tevékenységek minőségét és hatékonyságát, továbbá a tanulás eredményességét egyaránt érintő kihívásokra.

Az oktatási program tanulásképe és tudásképe az ismeretekben, képességekben kifejezésre jutó műveltség mellett a gondolkodásmódban (mentalitásban), a viselkedésben, az erre utaló attitűdben, a kommunikációban

megjelenő műveltséget is magában foglalja. A tanulás ugyanis az egész személyiség részvételét igényli. Ezért képviseli az oktatási program azt a felfogást, hogy az iskolai munka során a tanulás minden kognitív és emocionális összetevőjét mozgásba hozásával kell fejleszteni. A képességfejlesztést össze lehet és össze kell kapcsolni a fejlődést befolyásoló érzelmi, motivációs tényezők megerősítésével, például a pozitív önkép kialakításával, a megismerés örömeinek felfedeztetésével, a diákok együttműködését igénylő tevékenységek szervezésével. Nem elég tehát az ismeretek megértésére és megjegyzésére koncentrálni, hanem alkalmat kell adni az ismeretek alkalmazását biztosító feladatok gyakorlására, a problémák, problémahelyzetek elemzésére és megoldására, a különböző gyakorlati tevékenységek tanulására, a tanulás módszereinek elsajátítására, a gondolkodási eljárások tanulására. Mindez természetesen akkor hatékony, ha az értékek iránti pozitív attitűdök és a szociális magatartásformák egyaránt kialakulnak, továbbformálódnak.

A műveltségterületek fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákat összetett rendszerben jelenítik meg. Számos olyan fejlesztési terület van, amely mindegyik kompetencia részét képezi: például a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, a kockázatértékelés, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése.

A kiemelt fejlesztési feladatok megvalósítása

A tanítás-tanulás szemléleti egységének és a tanulók személyiségnevelésének eredményessége szempontjából lényeges, hogy érvényesüljenek olyan kiemelt fejlesztési feladatok, amelyek az iskolai oktatás valamennyi elemét áthatják, és ezáltal is elősegítik a tantárgyközi kapcsolatok erősítését. A *Nemzeti alaptanterv* kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek, összekötik a műveltségterületek bevezetőit és fejlesztési feladatait.

A tantervben helyet kapnak azok az ismeretek, tanulói tevékenységek, amelyek hozzájárulhatnak az *énkép és önismeret*; a *hon- és népismeret*; az *európai azonosságtudat* kialakításához és az *egyetemes kultúra* iránti fogékonyság és tisztelet megalapozásához, s amelyek közvetlen szerepet játszanak az *aktív állampolgárságra, demokráciára, a környezettudatosságra nevelésben*; a *gazdasági neveléssel* is összefüggő *információs és kommunikációs kultúra* elsajátításához, s amelyek jól szolgálják a *tanulók testi és lelki egészségének* megőrzését, s az egész életen át folyó tanulásra való felkészülésüket.

A tanulás tanítása és a felkészülés a felnőttléti szerepeire kiemelt fejlesztési feladat. *A tanulás tanítása* ugyanis nem csak a pedagógiai eljárások és módszereknek a tanítási témákkal harmonizáló megválasztásában érvényesül, hanem magukban a tanulói tevékenységekben is. A tanulásszervezés annak az eldöntését is igényli, mikor és a folyamat mely pontján eredményes az egyéni munka (pl. feladatmegoldás, tankönyvi szöveg feldolgozása, interakció IKT eszközökkel), mely pontján a kooperatív tanulás (pl. csoportmunka, pármunka, vita, irányított

megbeszélés) és mikor érdemes a tanórán kívüli tanulási helyszíneket választani (pl. közintézmények meglátogatása, múzeumlátogatás vagy egy koncert megtekintése).

A felkészülés a felnőttélet szerepeire kiemelt fejlesztési feladat megvalósításában óhatatlanul figyelembe kell venni a tanulók iskolán kívüli életmódját, szabadidő-eltöltési szokásaikat is, például azt, hogy napjainkban a médiumok, továbbá a kortárs csoport meghatározó szerepe, mindenekelőtt a televízió, továbbá a számítógép és az internet világa és elterjedtsége jelentős mértékben átalakítja a fiatalok szocializációs folyamatát. A televízió gyökeresen megváltoztatja a korábbiakban kialakított fokozatos átmenetet a gyermekkorból serdülőkorba, az ifjúkorba, majd a felnőttkorba. Mindez azonban körültekintő, a konkrét iskola és tanulócsoport sajátosságait messzemenőig figyelembe vevő pedagógiai attitűddel lehet csak eredményes.

A sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése, inkluzív pedagógia

A kerettanterv alapjául szolgáló *Nemzeti alaptanterv* a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának is alapdokumentuma. A sajátos nevelési igény a diákok között fennálló különbségek olyan formája, amely a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálásnál nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását és kiegészítő pedagógiai szolgáltatások igénybe vételét teszi szükségessé. Az alapdokumentumban körvonalazott nevelési, oktatási, fejlesztési tartalmak a tanulók között fennálló különbségek ellenére minden gyermek számára szükségesek. A *Nemzeti alaptanterv* külön pontban rögzíti is a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai fejlesztésének kötelezettségét, a differenciált tanulás fontosságát. Sajátos tanulás-szervezési megoldások alkalmazása nélkül ugyanis nem valósíthatók meg a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának feladatai.

A tanórákon számos tanulásszervezési megoldás segítheti az együttműködést, a tanulási esélyek egyenlőségét szolgáló (pl. komprehenzív) szervezeti formák alkalmazását. A sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztéséhez javasolt a tanórán kívüli foglalkozások rendszere mellett az iskolák közötti együttműködés is. Az infokommunikációs technika, a számítógép felhasználása gazdag lehetőséget nyújt a tanulók adaptív oktatását középpontba állító tanulásszervezés számára.

Egészségfejlesztés, környezettudatosságra nevelés, fogyasztóvédelmi oktatás

Az *egészségnevelés* átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók egészségfejlesztési attitűdjének, magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék minden tagja képes legyen arra, hogy folyamatosan nyomon kövesse saját egészségi állapotát, érzékelje a belső és külső környezeti tényezők megváltozásából fakadó, az egészségi állapotot érintő hatásokat, és ez által képessé

váljon az egészség megőrzésére, illetve a veszélyeztető hatások csökkentésére. E feladatból adódóan az iskolának minden tevékenységével a *holisztikus egészségfejlesztési modell* szerint szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Ehhez személyi és tárgyi környezetével az iskola segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a fiatalok egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik. A helyi egészségnevelési program elkészítése kiváló alkalom az iskolának arra, hogy újragondolja, rendszerbe foglalja egészségnevelési tevékenységét. Ebben érvényesíteni lehet a következőket: a heti többszöri testmozgás biztosítása; az életvezetésben az egészségkárosító magatartásformák megelőzése (pl. drogprevenció); társas-kommunikációs készségek fejlesztése; a mindennapi környezet és életvitel (pl. környezet, háztartás, iskola, közlekedés) testi épséget veszélyeztető tényezőinek megismertetése; felkészítés a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatra; a betegségek megelőzésében, a korai szűrésekben a személyes felelősség jelentőségének beláttatása; általában a konfliktuskezelési magatartásformák fejlesztése. A kerettanterv tantárgyi dokumentumai bevezetőikben utalnak az egészségfejlesztés lehetséges területeire, formáira.

Az iskolának a tanórákon kívül is számos lehetősége van az egészségfejlesztésre, így például önismereti csoportfoglalkozások szervezése, szakmai segítők igénybe vétele, részvétel a helyi egészségvédelmi programokon, sport, kirándulás, egészségnap(ok) rendszeres szervezése, a szabadidő hasznos, értelmes eltöltésére irányuló programok szervezése, az iskolai egészségügyi szolgálat tevékenységének elősegítése.

A *környezettudatosságra nevelés* átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezet megóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését, valamint óvja, védje a természetes és épített környezetét, valamint olyan életvitelt alakítson ki, amely mentes a számára káros ártalmaktól. A környezeti nevelés akkor eredményes, ha a tanulók megismerik azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak, továbbá konkrét hazai példákon is felismerik a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív környezeti következményeit. A hatékony és meggyőző környezeti nevelés elengedhetetlen feltétele és egyúttal célja is, hogy a tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén. Az iskola pedagógiai programja és helyi tanterve számos módon szerezhet érvényt a környezeti nevelésnek. A környezettudatosságra nevelés természetes színtere az iskolában az összes tantárgy tanórai foglalkozása mellett a nem hagyományos tanórai foglalkozások (pl. témanapok, projekt-tanítás és más komplex, tantárgyközi foglalkozások, tanulmányi kirándulások), továbbá a tanórán kívüli foglalkozások (pl. szakkörök, tábor, rendezvények, versenyek), esetleg hazai és nemzetközi együttműködések (más

iskolákkal, állami és civil szervezetekkel, az iskola környezetében lévő vállalkozásokkal). A kerettanterv tantárgyi dokumentumai bevezetőikben utalnak a környezettudatosra nevelés lehetséges területeire, formáira.

A környezettudatosra nevelés céljaként megfogalmazott fenntartható fejlődés, környezettudatos magatartás előmozdításához elengedhetetlen, hogy a középiskola befejezésekor a diákok – a tőlük elvárható felelősségi szinten – megértsenek, saját életükre alkalmazni tudjanak néhány alapvető fogalmat. Ilyen a fenntartható fejlődés, a növekedés korlátai, az alapvető emberi szükségletek fogalmainak tartalma és jelentősége. Ezek mellett fontos magatartásbeli összevető az elővigyázatosság elve a döntéshozatalban, valamint a természetben és az emberi kapcsolatokban egyaránt jellemző kölcsönös függőség elvének felismerése. Mindezekhez az iskolának olyan irányú fejlesztéseket kell előnyben részesítenie, amelyek képessé teszik a tanulókat a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezettudatosra nevelés módszereiben tehát egyaránt jelen kell lennie a környezet állapotáról, a társadalom és a környezet viszonyáról szóló információgyűjtésnek, információ-feldolgozásnak, a feldolgozott információk alapján történő döntéshozatalnak, a döntés alapján eltervezett egyéni és közösségi cselekvések végrehajtási módszereinek. A környezettudatosra nevelés eredményességéhez az szükséges, hogy ezeket a módszereket a diákok minél többször, valós globális és helyi problémákkal, értékekkel kapcsolatban maguk alkalmazzák.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttműködéshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a szociális és társadalmi kompetenciák tudatos pedagógiaiilag megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszerek kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. Ezek között kap helyet a *fogyasztóvédelmi oktatás*, amelynek célja a fogyasztói kultúra fejlesztése, valamint a tudatos és kritikus fogyasztói magatartás kialakítása (fogyasztói önvédelmi ismeretek, jogorvoslati módok). Mindehhez szükséges, hogy a diákok értsék, és a saját életükre alkalmazni tudják az alábbi fogalmakat: környezettudatos fogyasztás, mint egyfajta középút az öncélú, bolygónk erőforrásait gyorsulva felélő fogyasztás és fogyasztásmentesség között; a kritikus fogyasztói magatartás (a fogyasztói jogok érvényesítése); élelmiszerbiztonság, vásárlási szokások. A fogyasztóvédelmi oktatás színtere lehet a tantárgyi tanórai foglalkozás, a tanórán kívüli tevékenységek, hazai és nemzetközi együttműködések (más iskolákkal, állami és civil szervezetekkel, cégekkel). A kerettanterv tantárgyi dokumentumai bevezetőikben utalnak a környezettudatosra nevelés lehetséges területeire, formáira.

A fogyasztóvédelmi oktatásban a tanórai foglalkozásokra javasolt változatos módszereket lehet alkalmazni: pl. interjúk, felmérések készítése, statisztikai adatok elemzése az emberek vásárlási szokásairól; vásárlási számlák tanulmányozása, egy pénzügyintézet és egy energiaszolgáltató tevékenységének megismertetése, a

tapasztaltak kiértékelése; szituációs játékok; fogyasztói kosár készítése; érdekérvényesítő kommunikációs gyakorlatok; a fogyasztásra ösztönző reklámok hatásának elemzése. A kerettanterv tantárgyi dokumentumai bevezetőikben utalnak a fogyasztóvédelmi oktatás lehetséges területeire, formáira.

A tanulási elméletek eredményeinek hasznosítása az iskolai gyakorlat megújításában

A tanulási célok meghatározásakor a tartós, elmélyült tudás kialakítását állítjuk középpontba. A kerettanterv az ismeretanyag megtervezésében a hangsúlyt a tudás minőségi jellemzőire: a szervezettségre, a megértés mélységére, az alkalmazhatóságra helyezi. E felfogás értelmében a tudás rugalmas adaptálhatósága és továbbépíthetősége válik fontossá, így a tanulási célok és az alkalmazhatóság kritériumai közelítenek egymáshoz.

Fontos pedagógiai cél a motiváció, általában a diákok érzelmi és kognitív érintettségének növelése, intellektusuk mellett érzelmi intelligenciájuk fejlesztése. Minden képzési szakaszban kiemelt feladat továbbá a differenciálás, az egyéni képességek, egyéni tudás- és képességszintek figyelembe vétele a fejlesztő értékelésben.

A kerettanterv – az alacsonyabb és magasabb óraszámok ajánlásával lehetőséget teremt eltérő tanulási utak iskolai szintű biztosítására, de mindkettő biztosítja a középszintű érettségi vizsgára történő felkészítést és felkészülést. A kerettanterv a tantárgyak közötti kapcsolódási pontok megnevezésével lehetőséget teremt a tantárgyak kölcsönös egymáshoz kapcsolódására. A témaegységekhez kapcsolt széles tanulói tevékenységrepertoár, a differenciált tanulási utak felajánlása, valamint az ajánlott pedagógiai eljárások változatossága lehetővé teszi, hogy többféle képzési célú és arculatú iskola is alkalmazni tudja e kerettantervet.

A tudás konstruálásában, a *fogalmi műveltség* felépítésében folyamatos tevékenység a fogalmi gondolkodás fejlesztése. Minden tantárgy – a témakörökhöz, témákhoz rendelt fogalmak közlésével – felépíti a maga sajátos fogalomrendszerét. E fogalomrendszerben azonosíthatjuk a *kulcsfogalmakat*, amelyek lehetővé teszik, illetve alapul szolgálnak a jelenségek, tények, mintázatba rendezéséhez.

A kulcsfogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője. Az egyedi fogalmi ismeretek, az egy-egy konkrét témához kötődő fogalomhasználat jelentőségét is elsősorban az határozza meg, hogy elősegítik-e a kulcsfogalmak megértését, illetve megfelelő élmény- és ismeretanyagot biztosítanak-e az adaptív tudást hordozó kulcsfogalmak alkalmazni tudásához. A kulcsfogalmak tehát az adott ismeretrendszer fogalmi hálójának csomópontjait jelentik, amelyek sok más fogalommal kapcsolatba hozhatóak. A kulcsfogalmak más és más kontextusban szükségszerűen újra és újra megjelennek az ismeretek értelmezésekor. Képesek a tanulásban, a jelenségek leírásában először rendezetlen halmazként megjelenő konkrét fogalmakat, tényeket struktúrákká, fogalmi hálókká rendezni, így alkalmazásuk révén könnyebb értelmezni és befogadni az új információkat és tapasztalatokat is.

A tantárgyak kulcsfogalmai tehát átfogó, a tanítási-tanulási folyamatban szükség-szerűen ismétlődő fogalmak. E gazdag jelentésmezővel rendelkező fogalmak jellegüknél fogva, tartalmi összetevőik révén érintkeznek is egymással. A kulcsfogalmak természetesen fokozatosan telítődnek konkrét tartalmakkal, azaz fokozatosan épül fel az a fogalmi háló, ami végül is a fogalmi műveltségben ölt/het testet. A fogalmi gondolkodás fejlesztésének természetesen nem a fogalmak definiálása a célja, hanem azok megértése, alkalmazása

A tanulók értékelése

Általános elv: Az értékelés pozitív hatásához hozzájárul, ha az folyamatos és tárgyyszerű, azaz megnevezi a teljesítmény erősségeit és gyengéit, valamint az utóbbiak javításához szükséges teendőket is.

A fejlesztő értékelés

Az értékelés funkciói közül kiemelkedő szerepet tulajdonítunk a formáló, a motiváló, az irányt adó, a tanulót elsősorban saját teljesítményéhez viszonyító, fejlesztő értékelésnek, ugyanis ez segíthet leginkább az önismeret fejlesztésében, az ösztönzésben, a továbblépés feladatainak, útjának megmutatásában.

A tanulók önértékelése többcélú órai feladat.

Az osztályozás

Az értékelhető tanulói megnyilvánulások formái:-egyéni éneklés

-szóbeli felelet

-írásbeli felelet/ dolgozat

-házi dolgozat

-kiselőadás

-iskolai rendezvényen

(karácsonyi koncert, nemzeti ünnepek...) bemutatott, tananyaghoz kapcsolódó, színvonalas zenei produkcióban való részvétel.

Az osztályozattal történő értékelés a tantervi követelmények megvalósulását számon kérő *szummatív* értékelés. A szummatív típusú felmérő, összegző, záró minősítések szelekciós funkciót is betöltenek, csak akkor hitelesek, ha objektívek, ha következetesek.

Dolgozatok értékelése:

100%-90%= jeles

89%-70%=jó

69%-50%=közepes

49%-30%= elégséges

A tankönyvek kiválasztásának elvei

A szakmai hitelesség, szakmai megbízhatóság mellett alapvető minőségi összetevő a tanulási folyamat támogatása, irányítása, a tanulási stratégiák közvetítése, valamint az adott korosztály motiválása, gondolkodásra, olvasásra, tanulásra ösztönzése. Ennek egyik eszköze a tankönyv vizuális formája, megszerkesztettsége, illusztrációs anyaga. Az eredményes és motiváló ismeretközvetítés feltétele az életszerűség, az önértékelés elősegítése, például a kérdések, feladatok rendszere által. A középiskolában a tankönyvek megválasztásának további mérvadó szempontja, hogy a tankönyv feleljen meg az érettségi vizsgára történő felkészítés és felkészülés kritériumainak is.

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő terem a kórusmunkához
- Ötvonalas tábla
- Mágneses tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internetkapcsolattal
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag

Tantárgyi struktúra és óraszámok

Tantárgyak	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
Ének-zene	1	1		
Művészetek*/ Ének-zene /			1	

*11–12. évfolyamon a négy művészeti tárgy (Ének-zene, Vizuális kultúra, Dráma és tánc, Mozgóképkultúra és médiaismeret) kerettanterveiből szabadon választhatóan tölthető fel a Művészetek órakerete.

9-10.évfolyam

Az ének-zene tantárgy 9–10. évfolyamon a NAT alábbi fejlesztési területeit képviseli hatékonyan: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés. A kulcskompetenciák fejlesztésében pedig a következőket képes támogatni: esztétikai-művészeti

tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia, kezdeményezőképesség, vállalkozói kompetencia, hatékony, önálló tanulás.

Ebben az életkorban a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás továbbfejlesztése áll a középpontban (lehetséges formái: osztályénekek, egyéni éneklés, kisebb alkalmi együtténeklő csoportok, tartalma: tananyag, énekes néphagyomány felelevenítése, projektnapok zenei elemei, bensőséges közösségi, egyházi ünnepeken való aktív részvétel, osztályéneklési verseny, osztályindulók éneklése, „ki mit tud”, évfolyam, több évfolyam, iskolai együtténeklés stb.).

Az elsajátított népzenei anyag néptánc-élményekhez is kapcsolódhat. A tánc házi lehetőség felkínálása, esetleg rendszeres, projektszerű vagy tömbösített órák formájában történő megvalósítása ugyanis nagymértékben segíti a dalanyag funkcióba kerülését.

Az énekes anyagban az énekes zenei műfajok szemelvényei mellett nagy jelentősége van a zenehallgatási anyag olykor dúdoló, kísérő vagy a reprodukció igényével történő éneklésének is. Az énekelt dallamok meghatározott zenei elemeit megfigyelik a tanulók, tanári rávezetéssel tudatosítják, felismerik kottaképről, reprodukálják, a zenei elemeket improvizációs és kreatív feladatokkal gyakorolják.

A zenehallgatásra ajánlott zeneirodalmi műalkotások többsége nagy lélegzetű, a kerettantervben ajánlott művek közül inkább kevesebbet tanítunk, de a választott műveket alaposan és sokféle részletre kiterjedően ismertetjük. A zenehallgatási anyag előkészítése és tanítása során törekszünk az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag médiatartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása). A tantárgyi koncentráció lehetőségeihez igazodva (párhuzamos történelmi, irodalmi tanulmányok) a 9-10. évfolyam kronológiai rendszerezése a 20. századot és kortárs zenét mélységében nem tárgyalhatja. Az a 11. évfolyam vállalt feladata lesz a szintézisteremtő összegzés mellett, a zenetörténeti tanulmányok lezárásaként.

9. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció Éneklés	Órakeret javasolt óra-szám 12
Előzetes tudás	Az általános iskolában megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek.	
További feltételek	Személyi: ének-zene szakos tanár Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, ritmus- és dallamhangszerek	
A tematikai egység	A tanult dalanyag ébrentartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés	

nevelési- fejlesztési céljai	kialakítása.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan- eszközök
<p>4-5 mű éneklése tiszta intonációval az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), a következő kategóriák mindegyikéből:</p> <p>Zeneirodalmi szemelvények, mindegyik megismert stíluskorszakból legalább egy dal vagy dalrészlet, néhány rövid zenei téma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gregorián, - reneszánsz, - barokk, <p>Egyszólamú és többszólamú világi és egyházi vokális anyag, és hangszeres művek témái a zenehallgatás anyagából válogatva.</p> <p>Magyar népzene és történeti dallamok (az életkornak megfelelő tematikus csoportokból válogatva):</p> <ul style="list-style-type: none"> - régi rétegű és új stílusú népdalok, - életfordulók, jeles napok dalai, - pszalmódizáló népdalok, - a táncházban énekelt népdalok, - virágénekek, diákdalok, - históriás énekek. <p>Más népek dalai.</p>	<p>Osztály, csoport, egyéni éneklés „a cappella” hangszerekkel, szöveggel, hangzókkal, szolmizálva, egy vagy több szólamban.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőképesség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, virágénekek, szimbolika.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> más népek dalai eredeti szöveggel.</p>	<p>Megfelelő méretű, jól szellőztethető szakterem zongora vagy piano, ritmus-hangszerek. Tankönyv Ének- Zene középszintű 9-10. évfolyam Munkafüzet 9. évfolyam</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene: táncház, csárdás; egyházzene (zsoltár, korál, népének); világi zene (trubadúrének, ungarica), dal (népdal, műdal, egyházi és világi dal, reneszánsz kórusdal, opera.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret javasolt óra-szám 5	
Előzetes tudás	Ritmikai és dallamvariálási készség, tonális és funkciós érzet, fejlődő formaérezék, harmóniai alapkészségek.		
További feltételek	Személyi: ének-zene szakos tanár		
	Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korábbi évek generatív és kreatív készségfejlesztés tevékenységeinek ismétlése a korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének megfelelő zenei példákon keresztül személyiségfejlesztés.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan-eszközök
<p>Ritmus, metrum: Összetett és aszimmetrikus metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok tapssal és ütőhangszerekkel, szabályos és szabálytalan hangsúlyozás, metrumváltások.</p> <p>Harmónia: A dúr-moll hangsor hármashangzatainak dallam alá illesztése – gitár, zongora, basszushang éneklése – a csoportban lévő hangszert tanulók, zeneiskolások vagy különösen érdeklődő tanulók aktivizálásával. Harmonikus és diszharmonikus együtthangzás megszólaltatása.</p> <p>Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: Az énekes és zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó dallamalkotási</p>	<p>Egyéni, csoportos ének, ritmus, mozgás, hangszer, vizuális megoldások, szavak.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i>, szöveg hangsúlyok, prozódia.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából.</p> <p><i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon keresztül.</p> <p><i>Vizuális</i></p>	<p>Ritmus-hangszerek, hangszerek, nagy mozgást ér</p>

<p>módok:</p> <p>recitálás – zsolttartónus, recitativo, díszítés a népzeneben és műzeneben, zenei szerkesztés módok, zenei formák parafrázisa zenei és nem zenei eszközökkel:</p> <p>ritmus rondó, szekvencia, variáció, Egyszerű ritmus- és harmóniakíséret alkotása:</p> <p>osztinató, dudabasszus, orgonapont, tercelés.</p> <p>Kreatív közreműködés a tanult ritmikai, metrikai, dallami és harmóniai elemekből létrehozott és a tanult formai eszközökkel szerkesztett kompozíciók megszólaltatásában.</p> <p>Rögtönzés és komponálás egyéni és csoportos formában.</p>		<p><i>kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.</p>	
<p>Kulcsfogalmak / fogalmak</p>	<p>Zenei szerkesztésmód (egyszólamú dallamalkotás, homofónia, polifónia). Metrumfajta (egyszerű, összetett, aszimmetrikus), szabályos és szabálytalan hangsúlyozás. Prozódia. Hármashangzatok.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció Felismerő kottaolvasás, nélkülözhetetlen zeneelméleti alapismeretek		Órakeret javasolt óra-szám 5
Előzetes tudás	Az általános iskolában megszerzett zeneelméleti alapismeretek a hagyományos klasszikus zenei notációról.		
További feltételek	Személyi: ének-zene szakos tanár		
	Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek megerősítése, rendezése az ismétlés és az összefüggések feltárása által. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel valamint elemi szintű kottaolvasás alkalmazásával.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan-eszközök
<p>Zeneelméleti alapismeretek: A zenei írásbeliség kialakulásának főbb jellemzői. A kottaírás fejlődése: néhány neuma és a C kulcsok ismerete, az ötvonalas rendszertől eltérő notációk: tabulatúra.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum, tempó: Táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése a tánctípusok tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából: néptánc – magyar és nem magyar példák, reneszánsz és barokk táncok ezek azonosítása hallás után és kottaképről.</p> <p>Harmóniai elemek: akkordok</p>	<p>kottaolvasás énekkel (egyénileg hangszeren)</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p>	<p>Ötvonalas tábla, interaktív tábla, számítógép. tankönyv</p> <p>Munkafüzet 9. évfolyam</p>

Partitúra: Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: zenehallgatás kottaképkövetéssel, témák azonosításával, előadói jelek és megvalósulás megfigyelésével, szólamok elrendeződésének ismerete.			
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Partitúra, notáció, tánc típus..		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás Befogadói kompetenciák fejlesztése			Órakeret javasolt óra-szám 4
Előzetes tudás	Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények.			
További feltételek	Személyi: ének-zene szakos tanár			
	Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek			
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A befogadás pályáinak szélesítésével, személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati – zenei élmények szerzésével, irányított és önálló feldolgozással a személyiség és az esztétikai érzék fejlesztése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan- eszközök	
A zene rendszerezésének különböző szempontjai (pl. kronológia, műfaj, forma, funkció, abszolút zene – programzene): A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével (az egyházzene kapcsolata a liturgiával, zenei élet a főúri rezidenciákon és a	Tanulói kutatás, információgyűjtés és könyvtár, internet segítségével, kiselőadások. Tanulói hangszeres bemutatás, tanári	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári</i>	Jóminőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók, számítógép internetkapcsolat	

<p>nyilvános koncerttermekben, operaházakban).</p> <p>Az alkotás – zenei reprodukció – befogadás viszonya (zeneszerzés és előadó-művészet kapcsolata, komponálás/lejegyzés – improvizáció), a zene funkciói (művészi zene – szórakoztató zene, liturgia, önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene).</p> <p>A zenei ismeretszerzés és információgyűjtés, a zenehallgatás lehetőségei a számítógép és az internet segítségével. A felfedezés örömeinek kialakítása a folyamatos tanári tartalomközlés helyett (zeneszerzők, életutak, életművek).</p> <p>Népzene és műzene kapcsolatai.</p> <p>Átköltés, átdolgozás, feldolgozás.</p>	<p>hangszeres-énekes előadás. Hangverseny-látogatás.</p>	<p><i>ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódása i, zene a főúri rezidenciákon , zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.</p> <p><i>Informatika:</i> információgyűjtés az internet segítségével.</p>	<p>tal, tankönyv, Munkafüz et 9. évfolyam. Zenehallgatás CD-k a gimnáziumok 9-10. évfolyama számára, hangtár, hozzáférhető hanganyag. DVD-k: koncert és operafilmek</p>
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak</p>	<p>Népzene – műzene, világi zene – egyházzene, abszolút zene – programzene.</p>		
<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei befogadás Zenehallgatás</p>		<p>Órakeret javasolt óra-szám 10</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult</p>		

	jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.		
További feltételek	Személyi: ének-zene szakos tanár		
	Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a zenei stílusokban. Önálló „elemzés”, véleménykifejtés.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan-eszközök
<p>Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése.</p> <p>Népzene: népdal, hangszeres népzene.</p> <p>Klasszikus zene: Az európai műzene kialakulása 1750-ig. Legfontosabb stílusjegyek, műfajok, zeneszerzők. Középkor és reneszánsz – az egyszólamúságból a többszólamúság első virágkoráig (gregorián, reneszánsz műfajok: motetta, mise, madrigál). A magyar reneszánsz. Barokk – a hangszeres műfajok és az opera kialakulása (concertáló stílus, basso continuo, monódia, fúga, korál, passió...) XVII–XVIII. századi magyar műzene (Kájoni-kódex, Lőcsei kézirat, Vietórisz-kódex anyagából).</p>	<p>Tanulói kutatás, információ-gyűjtés könyvtár, internet segítségével, kiselőadások.</p> <p>Tanulói hangszeres bemutatás, tanári hangszeres-énekes előadás. Hangverseny-látogatás.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven.</p> <p><i>Vizuális</i></p>	<p>Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók, számítógép internet-kapcsolattal, Zenehallgatás CD-9-10. évfolyam számára, tankönyv, Munkafüzet 9. évfolyam, hangtár, hozzáférhető hanganyag, DVD-k</p>

		<i>kultúra:</i> önkifejezés, érzelmeik kifejezése többféle eszközzel. <i>Informatika:</i> zenei információgyűjt és az internet segítségével).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílusjegy, műfaj.		

Zenehallgatási anyag

A felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható.

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, más népek dalai.

Gregorián énekek (pl.: Dies irae, Ut queant laxis...)

Palestrina, Lassus, Morley... művei (motetta, madrigál, mise)

Bakfark Bálint: f-moll lantfantázia

Tinódi Lantos Sebastyén: Eger vár viadaljáról való históriás ének (Farkas Ferenc átírata)

H. Purcell: Dido és Aeneas - opera (részletek)

Handel: Xerxes - Largo

Johann Sebastian Bach: János passió - korál dallam

Johann Sebastian Bach: Brandenburgi versenyek

Johann Sebastian Bach. h-moll szvit - részletek

Johann Sebastian Bach: d-moll toccata és fuga

Johann Sebastian Bach: c-moll preludium és fuga

Johann Sebastian Bach: Parasztkantáta - részletek

Georg Friedrich Händel: Messiás c. oratórium - részletek

Antonio Vivaldi: Négy évszak

A továbbhaladás feltételei

A tanulók az énekes anyagból kb. 20 dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek választhatóan hangszeres előadásban.

Képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére, 1-1 témán, műfajon, stílus körön belül is. Egyszerűbb két- és háromszólamú kórusművek vagy azok részleteinek, kánonok éneklése.

A tanulók a generatív tevékenységek eredményeként érzékeljék, ismerjék fel a zenei kifejezés, a forma, műfaj és a zenei eszközök közti összefüggéseket. A kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket ismerjék fel, értelmezzék, szükség esetén tanári segítséggel reprodukálják.

A tanulók a zenehallgatási anyagból ismerjenek fel min. 10 alkotást.

Tudjanak tájékozódni a tanult műfajokban, stíluskorszakokban.

Tudjanak különbséget tenni a világi zene, egyházzene között.

10. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció Éneklés			Órakeret javasolt óra-szám 12
Előzetes tudás	Az előző években megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek.			
További feltételek	Személyi: ének-zene szakos tanár			
	Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek (ritmus-, dallamhangszer, zongora)			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébrentartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező éneklés.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan-eszközök	
4-5 mű éneklése tiszta intonációval és helyes hangképzéssel az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), a következő kategóriák mindegyikéből: Zeneirodalmi szemelvények, mindegyik megismert stíluskorszakból dal vagy dalrészlet, néhány rövid zenei téma: <ul style="list-style-type: none"> - bécsi klasszikus, - romantikus, - XX. századi, kortárs. Egyszólamú és többszólamú világi és	Osztály, csoport, egyéni éneklés „a cappella”, hangszerrel, szöveggel, hangzókkal, szolmizálva, egy vagy több szólamban	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népballadák, virágénekek,	Megfelelő méretű, jól szellőztethető szakterem, zongora vagy piano, ritmus-hangszerek.	

<p>egyházi vokális anyag, és hangszeres művek témái a zenehallgatás anyagából válogatva.</p> <p>Néhány populáris zenei szemelvény a zenehallgatás anyagából válogatva (lásd a magyar anyag a Zenehallgatási anyag megfelelő része).</p> <p>Magyar népzene és történeti dallamok (az életkornak megfelelő tematikus csoportokból válogatva):</p> <ul style="list-style-type: none"> – új és régi stílusú népdalok, – búcsúzó, keservek, – életfordulók, jeles napok dalai, – a táncházban énekelt népdalok, – balladák, – verbunkos dallamok. <p>Más népek dalai.</p>		<p>szimbolika.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> más népek dalai eredeti szöveggel.</p>	<p>Tankönyv, Munkafüzet</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Népzene: ballada: jaj-nóta, sirató, táncház, népies műdal, verbunk, csárdás; egyházzene (zsoltár, korál, népének, spirituálé); dal (népdal, műdal, egyházi és világi dal, romantikus dal, szórakoztató zenei dal)</p>		
<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység</p>	<p>Órakeret javasolt óra-szám 6</p>	
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ritmikai és dallamvariálási készség, tonális és funkciós érzet, fejlődő formaérzék, harmóniai alapkészségek.</p>		
<p>További feltételek</p>	<p>Személyi: ének-zene szakos tanár</p> <p>Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A korábbi évek generatív és kreatív készségfejlesztés tevékenységeinek ismétlése a korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének megfelelő zenei példákon keresztül személyiségfejlesztés.</p>		
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p>Tan-eszközök</p>
<p>Ritmus, metrum:</p>	<p>Egyéni,</p>	<p><i>Magyar nyelv</i></p>	<p>Ritmus-</p>

<p>Összetett és aszimmetrikus metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok tapssal és ütőhangszerekkel, szabályos és szabálytalan hangsúlyozás, metrumváltások.</p> <p>Dallam: Szövegalkotás egyszerű dallamra, jellegzetes ritmusokra és „vissza”. Ismert dallamra új szöveg illesztése. Versmegzenésítés. A zenei és a szöveg hangsúlyai (prozódia) a gyakorlatban. Eredeti nyelvű szöveg és fordításainak összehasonlítása. Klasszikus és populáris (pl jazz) műfajok. Zenei prozódia megfigyelése, reprodukciója.</p> <p>Harmónia: A dúr-moll hangsor hármashangzatának dallam alá illesztése – gitár, zongora, basszushang éneklése – a hangszer tanulók, zeneiskolások vagy különösen érdeklődő tanulók aktivizálásával. Harmonikus és diszharmonikus együtthangzás megszólaltatása.</p> <p>Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: Az énekes és zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó dallamalkotási módok: recitálás – zsoltártónus, recitativo, díszítés a népzeneben és műzenében, zenei szerkesztés módok, zenei formák parafrázisa zenei és nem zenei eszközökkel:</p>	<p>csoportos ének, ritmus, mozgás, hangszer, vizuális megoldások, szavak.</p>	<p>és irodalom:, szövegalkotás egyszerű dallamra, versmegzenésítés, szöveg - hangsúlyok, prozódia.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából.</p> <p><i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon keresztül.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.</p>	<p>hangszerek, és más hangszerek, nagy mozgást ér.</p>
--	---	--	--

<p>ritmus rondó, szekvencia, periódus, variáció, Aranymetszés a zenében és a természetben. Ismert dallamhoz ritmuskíséret vagy adott ritmuskísérethez dallamalkotás. Egyszerű ritmus- és harmóniakíséret alkotása: osztinató, orgonapont, T-D ingamozgás, tercelés.</p> <p>Kreatív közreműködés a tanult ritmikai, metrikai, dallami és harmóniai elemekből létrehozott és a tanult formai eszközökkel szerkesztett kompozíciók megszólaltatásában.</p> <p>Rögtönzés és komponálás egyéni és csoportos formában.</p>			
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Zenei szerkesztésmód (egyszólamú dallamalkotás, homofónia, polifónia). Metrumfajta (egyszerű, összetett, aszimmetrikus), szabályos és szabálytalan hangsúlyozás. Prozódia. Hármashangzatok.</p>		
<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció Felismerő kottaolvasás, nélkülözhetetlen zeneelméleti alapismeretek</p>	<p>Órakeret javasolt óra-szám 4</p>	
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az előző években megszerzett zeneelméleti alapismeretek a hagyományos klasszikus zenei notációról.</p>		
<p>További feltételek</p>	<p>Személyi: ének-zene szakos tanár</p> <p>Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek megerősítése, rendezése az ismétlés és az összefüggések feltárása által. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel valamint elemi szintű kottaolvasás alkalmazásával.</p>		

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
<p>A kottaírás fejlődése: az ötvonalas rendszertől eltérő notációk: tabulatúra, aleatórikus zene, betűs akkordjelölés.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum, tempó: Táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése a tánc típusok tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából: néptánc – magyar és nem magyar példák, modern táncok, ezek azonosítása hallás után és kottaképről.</p> <p>Harmóniai elemek: akkordfűzések megfigyelése.</p> <p>Partitúra: Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: zenehallgatás kottaképkövetéssel, témák azonosításával, előadói jelek és megvalósulás megfigyelésével, szólamok elrendeződésének ismerete.</p>	<p>kottaolvasás énekkel (esetleg hangszerjátékos diák hangszerrel)</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p>	<p>Ötvonalas tábla, interaktív tábla, számítógép.tankönyv</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Partitúra, notáció, tánc típus, .beat, swing ritmus.		
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás Befogadói kompetenciák fejlesztése		Órakeret javasolt óra-szám 4
Előzetes tudás	Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények.		
További	Személyi: ének-zene szakos tanár		

feltételek	Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadás pályáinak szélesítésével, személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati – zenei élmények szerzésével, irányított és önálló feldolgozással a személyiség és az esztétikai érzék fejlesztése.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	Kapcsolódási pontok	Tan-eszközök
<p>A zene rendszerezésének különböző szempontjai (pl. kronológia, műfaj, forma, funkció, abszolút zene – programzene):</p> <p>A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével (az egyházzene kapcsolata a liturgiával, zenei élet a főúri rezidenciákon és a nyilvános koncerttermekben, operaházakban).</p> <p>Az alkotás – zenei reprodukció – befogadás viszonya (zeneszerzés és előadó-művészet kapcsolata, komponálás/lejegyzés – improvizáció), a zene funkciói (művészi zene – szórakoztató zene, liturgia, önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene).</p> <p>A zenei ismeretszerzés és információgyűjtés, a zenehallgatás lehetőségei a számítógép és az internet segítségével. A felfedezés örömeinek kialakítása a folyamatos tanári tartalomközlés helyett (zeneszerzők, életutak, életművek).</p> <p>Műalkotás-„elemzés,” önálló véleménynyilvánítás (művészi érték-</p>	<p>Tanulói kutatás, információgyűjtés könyvtár, internet segítségével, kiselőadások.</p> <p>Tanulói hangszeres bemutatás, tanári hangszeres-énekes előadás.</p> <p>Hangverseny-látogatás.</p> <p>Elektronikus forrás.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódása i, átköltés, humor.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódása i, zene a főúri rezidenciákon , zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatás i anyag idegen nyelven.</p>	<p>Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók, számítógép internet-kapcsolattal, Zenehallgatás CD-k a 9-10. évfolyam számára, tankönyv, munkafüzet, hangtár, hozzáférhető hanganyag.</p>

<p>giccs).</p> <p>Népzene és műzene kapcsolatai. A jazz és a populáris zene műfajainak kapcsolódási pontjai.</p> <p>Átköltés, átdolgozás, feldolgozás, stílusok keveredése, zenei humor, pl. komolyzenei témák megjelenése a médiában és a populáris műfajokban, világzenei példák zenei forrásai.</p> <p>Jazzhangszerek.</p> <p>Egy zeneműrészlettel való kapcsolat megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, szerelem, gúny vallás, szabadság, küzdelem, béke)</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.</p> <p><i>Informatika:</i> információgyűjtés az internet segítségével.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Népzene – műzene, világi zene – egyházzene, abszolút zene – programzene, komolyzene-populáris zene, tánczene, filmzene, alkalmazott zene,</p>		
<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei befogadás Zenehallgatás</p>		<p>Órakeret javasolt óra-szám 10</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.</p>		
<p>További feltételek</p>	<p>Személyi: ének-zene szakos tanár</p> <p>Tárgyi: tanterem, CD-lejátszó, hangszerek</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a zenei stílusokban. Önálló „elemzés”, véleménykifejtés.</p>		
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p>Tan-eszközök</p>
<p>Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése. Népzene:</p>	<p>Tanulói kutatás, információgyűjtés</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi</p>	<p>Jó minőségű CD- és DVD-</p>

<p>népdal, hangszeres népzene, népies mődal, cigányzene.</p> <p>Klasszikus zene: Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. Bécsi klasszika – a klasszikus zenei formák és műfajok (szonáta elvő formai építkezés, kamarazene, szimfónia, opera buffa), Haydn, Mozart, Beethoven. Romantika – dalciklus, hangszeres előadási darabok, opera és zenedráma (nemzeti jelleg a zenében, hangszeres virtuozitás, összművészet, az érzelmek szélsőséges megjelenítése, miniatűr kompozíciók és monumentalitás – formai és dallami jellemzők: szabad formák, kromatikus dallamalkotás, díszítés).</p> <p>A századforduló és a XX. század zenéje – a stílusegység felbomlása, új zenei irányzatok (impresszionizmus, verizmus, dodekafónia, avantgárd, experimentális zene, expresszionizmus, elektronikus zene). Korunk zenéje a második világháborútól napjainking.</p> <p>A klasszikus zenén túl: a jazz műfajai, a filmzene és alkalmazott zene, a populáris zene. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).</p>	<p>könyvtár, internet segítségével, kiselőadások.</p> <p>Tanulói hangszeres bemutatás, tanári hangszeres-énekes előadás. Hangverseny-látogatás. Elektronikus forrás.</p>	<p>kapcsolódásai, átköltés, humor.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.</p> <p><i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés és az internet segítségével).</p>	<p>lejátszó, erősítő, hangszórók, számítógép internet-kapcsolattal, Zenehallgatás CD-a 9-10. évfolyam számára, tankönyv, munkafüzet Gonda János: A populáris zene antológiája, hangtár, hozzáférhető hanganyag.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Stílusjegy, műfaj.</p>		

Zenehallgatási anyag

A felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható.

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, népies műdal, cigányzene, verbunkos zene, romantikus szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák).

Joseph Haydn: D-dúr „Pacsirta” vonósnégyes I. tétel

Joseph Haydn szimfóniai („Medve”, „Üstdob”, „Búcsú”, „Oxford”) - részletek

Wolfgang Amadeus Mozart: Figaro házassága c. operájának részletei

Ludwig van Beethoven: V. („Sors”) szimfónia I., III-IV.tétel

Ludwig van Beethoven: IX. szimfónia - Örömóda

Franz Schubert: Erlkönig, Op. 1. D. 328.

Schubert: A szép molnárlány c. dalciklus vagy Téli utazás c. dalciklus – részletek.

Chopin: Forradalmi etüd

Erkel Ferenc: Bánk bán – részletek.

Liszt Ferenc: Les Préludes

Giuseppe Verdi: Nabucco – Rabszolgák kórusa

Wagner, Richard: A nürnbergi mesterdalnokok (Die Meistersinger von Nürnberg) – nyitány

Felix Mendelssohn-Bartholdy: Szentivánéji álom (Sommernachtstraum), Op. 21- Nászinduló

Szergej Rahmanyinov: Vocalise, Op. 34, No. 14.

Claude Debussy: Clair de lune (Holdfény).

Puccini operák (Bohémélet, Pillangókisasszony) - részletek

Maurice Ravel: Bolero.

Carl Orff: Carmina Burana.

Bartók Béla: Divertimento, BB 118, 1. tétel.

Bartók Béla: Allegro barbaro, Este a székelyeknél

Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus.

Conlon Nancarrow: Etüdek gépzongoróra (Studies for prepared player piano).

Kurtág György: József Attila-töredékek vagy Négy dal Pilinszki János verseire

Arvo Pärt: Magnificat.

Steve Reich: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians).

Eötvös Péter: Mese (1968), Tücsökzene (1970)

Néhány felvétel az alábbi populáris zenei ajánlásból:

magyar anyag./elsősorban éneklésre/

külföldi anyag: Gonda János:A populáris zene antológiája c. kiadványból

CÍM	SZERZŐ	ELŐADÓ
Apám hitte	Presser, Zorán – Dusán	Zorán

Az utcán	Szörényi – Bródy	Illés együttes
Azért vannak a jó barátok	Máté Péter – S. Nagy István	Máté Péter
Budapest	Cseh Tamás – Másik János – Bereményi Géza	Cseh Tamás
Európa	Varga Miklós – Varga Mihály	Varga Miklós
Felkelt a napunk...	Szörényi – Bródy	Illés együttes
Gyöngyhajú lány	Presser – Adamis	Omega
Ha én rózsá volnék	Szörényi – Bródy	Koncz Zsuzsa
Ha itt lennél velem	Republic együttes	Republic
Ilyenek voltunk	Kovács Ákos	Ákos
Iskolatáska	Hajdú – Demjén	Bergendy együttes
Könnyű álmot hozzon az éj	Várkonyi – Miklós	Charlie
Levél a távolból	Szörényi – Bródy	Fonográf
Mama kérlek	Bródy János	Koncz Zsuzsa
Miénk itt a tér	Presser – Adamis	LGT
Miért hagytuk, hogy így legyen	Szörényi – Bródy	Illés együttes
Mondd, hogy nem haragszol	Szörényi – Bródy	Fonográf
Most múlik pontosan	Kiss Tibor	Quimby
Ne várd a májust	Bródy János	Zorán
Nemzeti dal	Tolcsvai László – Petőfi Sándor	Tolcsvai László
Nézz az ég felé	Lerch István – Horváth Attila	Charlie
Szállj fel magasra	Gallai Péter – Köves Miklós	Piramis
Szólj rám, ha hangosan énekelek	Presser Gábor	LGT
Te majd kézen fogsz és hazavezetsz	Presser Gábor	Presser Gábor
Ugye mi jó barátok vagyunk	Presser – Dusán	LGT, Zorán, Demjén
Valaki mondja meg	Presser – Adamis	Presser Gábor
Várj, míg felkel majd a nap	Lerch – Demjén	V'Moto-Rock
Zene nélkül mit érek én	Máté Péter	Máté Péter

Jazz, világzenei művek CD-DVD-felvételei.

A továbbhaladás feltételei

A tanulók az énekes anyagból 40 dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekeljenek.

Legyenek képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stíluskörön belül is.

Egyszerűbb két- és háromszólamú kórusművek vagy azok részletei, kánonok éneklése csoportosan.

A tanulók a generatív tevékenységek eredményeként érzékeljék, ismerjék fel a zenei kifejezés, a forma, a műfaj és a zenei eszközök közti összefüggéseket.

A kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket ismerjék fel és értelmezzék, reprodukálják.

Legyenek képesek a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni.

A kiemelkedő zenei műalkotások megismerése által korunk kulturális sokszínűségében igazodjanak el.

A zenehallgatási anyagból a tanulók ismerjenek fel minimum 20 alkotást.

Tudjanak tájékozódni a legfontosabb műfajokban és a stíluskorszakokban.

A műveket kontextusba helyezve legyenek képesek saját élményeket is felidézni, választásaikat indokolják meg.

Különbséget tudjanak tenni világi zene, egyházzene, szórakoztató, alkalmazott zene, programzene, abszolút zene között.

A két év során az áttekintést segítő különböző szempontok alapján ismerjék meg a különböző zenei stílusok jellemzőit, kronológiailag és műfajilag rendezettség alakuljon ki az eddig megszerzett és ebben az időszakban kiegészített zenei ismeretekben.

MŰVÉSZETEK / ÉNEK-ZENE

A változat

11. évfolyam

Az ének-zene tantárgy a 11. évfolyamon a NAT alábbi fejlesztési területeit képviseli hatékonyan: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés. A kulcskompetenciák közül támogatja az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia, kezdeményezőképesség, vállalkozói kompetencia, hatékony, önálló tanulás fejlesztését.

Ebben az életkorban a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás továbbfejlesztése áll a középpontban. Érdemes kisebb alkalmi együtténeklő csoportoknak is rendszeres funkcionális énekes feladatot adni (pl.: énekes néphagyomány felelevenítése, projektnapok zenei elemei, bensőséges közösségi-egyházi ünnepeken való aktív részvétel, osztályéneklési verseny, iskolai vetélkedők stb.).

Az elsajátított népzenei anyag néptánc élményekhez kapcsolódhat. A táncmuzikális lehetőség felkínálása, esetleg rendszeres, projektszerű vagy tömbösített órák

formájában történő megvalósítása nagymértékben segíti a dalanyag funkcióba kerülését. Az énekes anyagban a klasszikus és populáris zenei műfajok szemelvényei mellett nagy jelentősége van a zenehallgatás anyagainak dúdoló, kísérő, csak a követés és a minél közelebbi megismerés és nem a teljesítményszerű reprodukció igényével történő éneklésének is. A tanulók az énekelt dalok meghatározott zenei elemeit megfigyelik, tanári rávezetéssel tudatosítják, s felismerik kottaképről, esetleg tanári segítséggel reprodukálják, a zenei elemeket improvizációs és kreatív játékos feladatokkal gyakorolják.

A zenehallgatásra ajánlott zeneirodalmi műalkotások többsége nagy lélegzetű, a kerettantervben ajánlott művek közül inkább kevesebbet tanítunk, de a választott műveket alaposan és sokféle részletre kiterjedően ismertetjük. A zenehallgatási anyag előkészítése és tanítása során törekszünk az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag médiatartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása).

Az ének-zene tantárgy keretében korábban megszerzett tapasztalatokat és zenei ismereteket új szempontok szerint árnyaljuk (társzművészetek, zenei műfajok kronologikus fejlődése, zenei stílusirányzatok, történelmi és irodalmi párhuzamok stb.).

Építünk a tanulók informatikai tudására és az internetkorszak hatásaira. A tanítás folyamatában az interaktivitásnak a középpontba kell kerülnie, a tanítás-tanulás folyamatába a nagyobb zenei tapasztalatokkal rendelkező diákokat is bevonjuk (kiselőadások, élő zenei bemutató, aktuális zenei jelenségekhez, történésekhez, eseményekhez kapcsolódó vitafórum).

Az első 10 évfolyamon meghatározott 5 fejlesztési cél közül a 11. évfolyamon az éneklés és a zenehallgatás a releváns. A tantárgyi koncentráció lehetőségeihez igazodva (párhuzamos történelmi, irodalmi tanulmányok) a 9-10. évfolyamon a kronológiai rendszerezés a 20. század és kortárs zenét mélységében nem tárgyalhatja. Az a 11. évfolyam vállalt feladata a szintézisteremtő összegzés mellett, a zenetörténeti tanulmányok lezárásaként. A 11. évfolyam az órakerethez viszonyítva gazdag tárházat kínál, melynek mélységét, a más művészeti területekkel való kapcsolatrendszerét, valamint komplexitásának összetettségét a helyi tanterv határozza meg.

11. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció Éneklés	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Korábbi években megszerzett kompetenciák, ismeretek, zenei élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező, élményt adó éneklés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Zeneirodalmi szemelvények éneklése tiszta intonációval és helyes hangképzéssel az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódóan (vokális és hangszeres művek – 15 szemelvény).</p> <p>Az aktuális tevékenységhez kapcsolódó zenei anyag:</p> <ul style="list-style-type: none"> – táncdáz, – ballagás/ szerenád – névnapi köszöntő, – iskolai ünnepélyek, – egyházi ünnepek, – évfordulók <p>Szemelvények a többszólamú énekléshez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kánonok, – reneszánsz kórusművek, – népdalfeldolgozások, – más népek zenéjének többszólamú feldolgozása. <p>Néhány populáris zenei szemelvény a zenehallgatás anyagából válogatva.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegelemzés, költői képek, népdal szimbólumok.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> énekes anyag eredeti nyelven.</p> <p><i>Etika:</i> dalanyag tartalmának üzenete.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A választott dalanyaghoz kapcsolódó, a műfajra és a zenei stílusra jellemző fogalmak.	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás Zenehallgatás	Órakeret 19 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése, az ismeretek műfaji, funkcionális rendszerezésével. Zenében való tájékozottság, értékalkotás. Elemzés, szintetizálás véleményalkotás folyamán. Érvelés és vitakultúra fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése.</p> <p>A zenehallgatási anyag feldolgozásának módja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a kiválasztott zenei példa meghallgatása, – a legfontosabb zenei jellemzők kiemelése és egy részének reprodukciója (ritmus, dallam, harmónia), 		<p><i>Művészetek; mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> tantárgyak közötti szintézis (a kortárs zenei élet jelenségei,</p>

<p>– a felvétel helye és ideje, az előadó(k), más kapcsolódó zenei példák, stílus meghatározása.</p> <p>Témakörök, melyek a rendelkezésre álló időkeret és tematika alapján választhatóak:</p> <p>1. Zene és színház</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Az opera története b) Singspiel/daljáték (ajánlott: Mozart, Kodály) c) Operett (ajánlott: Offenbach, J. Strauss, Lehár, Kálmán) d) Musical (ajánlott: Hegedűs a háztetőn, Az Operaház fantomja) e) Rockopera (ajánlott: István a király) f) Balett (ajánlott: Csajkovszkij, Stravinsky egy-egy műve) <p>2. Zene és irodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) költészet (ajánlott: Kodály és magyar költők versei, francia versek francia zeneszerzők megzenésítésében, Schubert – Goethe...), b) dráma (ajánlott Szentivánéji álom – Mendelssohn, Beaumarchais – Mozart, Balázs Béla – Bartók Béla A kékszakállú herceg vára), c) regény, elbeszélés (Dumas – Verdi, Thomas Mann – Vajda János), d) mese (Hoffmann – Csajkovszkij). <p>3. Zene és történelem</p> <ul style="list-style-type: none"> - mítoszok, görög, római mitológiai történetek a zenében - magyar történelmi események - világtörténelmi események - történelmi portrék <p>4. Zene és előadóművészet</p> <ul style="list-style-type: none"> - egy-egy zeneszerző alkotó személyisége és életpályája (ajánlott: J.S.Bach, Haydn, Mozart, Chopin, Liszt, Kodály, Bartók...) - előadó-művészi életpályák régen és ma <p>A zenehallgatási anyag feldolgozásának szempontjai:</p> <ul style="list-style-type: none"> e) történelmi háttér, adott stíluskorszak jellemzői, f) a zeneszerző jelentősége az adott műfaj fejlődéstörténetében, g) a kiválasztott mű zenei jellemzői, h) a librettó, szereplők és ábrázolásuk, i) a kifejezés zenei eszközeinek megfigyelése, j) különböző rendezői interpretációk. <p>A művek megismerésén, elemzésén keresztül a</p>	<p>a média szerepe a zenei tevékenységek megjelenítésében, az alkalmazott zeneszerzés és zeneművészet és a kortárs művészetek kölcsönhatása).</p>
---	---

kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A választott modulhoz kapcsolódó fogalmak.
A fejlesztés várt eredményei a 11. évfolyam végén	<p>A tanulók az énekes anyagból 20 dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek.</p> <p>Képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stíluskörön belül is.</p> <p>Egyszerűbb két- és háromszólamú kórusművek vagy azok részletei, kánonok éneklése csoportosan.</p> <p>A 11- . évfolyam végére a tanulók alapvető ismeretekkel rendelkeznek a zenetörténet (kronológia), a társzművészetek és az ének-zene kapcsolódásáról.</p> <p>Zenei befogadóképességük fejlődik, a befogadás pályái szélesednek a személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati – zenei élmények szerzése, irányított és önálló feldolgozása által.</p> <p>A cselekedtető zenei tevékenység mellett (éneklés) hangsúlyt kap a zenében való tájékozottság, az értékalkotás, az elemzés, a szintetizálás és vitakultúra is.</p> <p>A tanulók értékazonosítási képessége fejlődik.</p> <p>A zenei tevékenységük hatással van társas kapcsolataikra (osztályközösségek, iskolai közösségek).</p>

Zenehallgatási anyag

Az alábbi felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható, a megadott művek azonos stílusú és műfajú művekkel kiválthatók. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

A zenehallgatás célja elsősorban a tájékozódás az összefüggések, a zenei fejlődés láttatása, az önálló gyűjtőmunkára és véleményalkotásra készítés. A zenehallgatási anyag módját és mértékét is ez határozza meg.

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, népies műdal, cigányzene, verbunkos zene

XIX. századi szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák)

Claudio Monteverdi: Orfeo – opera

Handel: Dido és Aeneas, Xerxes - részletek

Johann Sebastian Bach: h-moll mise – részletek, BWV 232

Johann Sebastian Bach: C-dúr toccata adagio és fuga, BWV 582

Georg Friedrich Händel: Concerto grosso-k, Op. 6

Joseph Haydn: B-dúr vonósnégyes, Op. 6. No. 4. Hob. III:78, „A hajnal”

Joseph Haydn: d-moll, „Nelson” mise, Glória tétel, Hob. XXII:11
Wolfgang Amadeus Mozart: Requiem, K 626
Mozart operák- részletek
Ludwig van Beethoven: G-dúr zongoraverseny I. tétel, Op. 58.
Franz Schubert: A szép molnárlány (Die Schöne Müllerin), D. 795
Felix Mendelssohn-Bartholdy: e-moll hegedűverseny, Op. 64
Erkel Ferenc: Hunyadi László – részletek
Liszt Ferenc: Rigoletto parafrázis (Rigoletto Paraphrase de Concert), S.434
Liszt Ferenc: Magyar történelmi arcképek (Historische ungarische Bildnisse), S. 205
Beethoven: III. „Eroica” szimfónia -részlet
Giuseppe Verdi: Aida, Don Carlos, Nabucco – részletek
Richard Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok (Die Meistersinger von Nürnberg) – nyitány
Hector Berlioz: Fantasztikus szimfónia (Symphonie fantastique), Op. 15
Johannes Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány, c-moll, Op. 80
Dvorak: Újvilág szimfónia
Leoncavallo: Bajazzók
Giacomo Puccini operák - részletek
Szergej Rachmaninov: Nocturne
Claude Debussy: A tenger
Arnold Schönber: Holdbéli Pierrot
Arnold Schönberg: Egy varsói menekült (ein Überlebender aus Warschau), Op. 46
Penderecki: Hirosima
Maurice Ravel: Bolero
Igor Stravinsky: Oidipus Rex
Carl Orff: Carmina Burana
Igor Stravinsky: Tűzmadár
Bartók Béla: III. zongoraverseny, BB 127.
Bartók Béla: Concerto
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára
Bartók Béla: Cantata Profana
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus
Kodály Zoltán: Gyermek és nőikarok, Vegyeskarok – szemelvények
Kodály Zoltán: Galántai táncok
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus
Lajtha László: Op. 63. VII. szimfónia („Forradalom”, 1957). Eredeti címe „Mártírok siratója”
Anton Webern: Fünf Stücke (Öt darab) zenekarra, Op. 10
Kurtág György: Négy dal Pilinszky János verseire (1975)
Pierre Boulez: Notations I–IV.
Eötvös Péter: Három nővér – opera
Kurtág György: József Attila-töredékek
Arvo Pärt: Magnificat
Steve Reich: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians).

Eötvös Péter: Mese (1968), Tücsökzene (1970)

Magyar populáris zenei szemelvények

A magyar anyagot éneklésre is, míg a külföldi anyagot elsősorban zenehallgatásra javasoljuk. A felhasználható dalok köre alakítható. A dalokat a tanár vagy a növendékek kísérhetik gitárral és/vagy zongorán.

CÍM	SZERZŐ	ELŐADÓ
A hetedik	Póka – József Attila	Hobo Blues Band
Apám hitte	Presser, Zorán – Dusán, Presser	Zorán
Az utcán	Szörényi – Bródy	Illés együttes
Azért vannak a jó barátok	Máté Péter – S. Nagy István	Máté Péter
Budapest	Cseh Tamás – Másik János – Bereményi Géza	Cseh Tamás
Európa	Varga Miklós – Varga Mihály	Varga Miklós
Felkelt a napunk...	Szörényi – Bródy	Illés együttes
Gyöngyhajú lány	Presser – Adamis	Omega
Ha én rózsá volnék	Szörényi – Bródy	Koncz Zuzsa
Ha itt lennél velem	Republic együttes	Republic
Ilyenek voltunk	Kovács Ákos	Ákos
Iskolatáska	Hajdú – Demjén	Bergendy együttes
Könnyű álmot hozzon az éj	Várkonyi – Miklós	Charlie
Levél a távolból	Szörényi – Bródy	Fonográf
Mama kérlek	Bródy János	Koncz Zsuzsa
Miénk itt a tér	Presser – Adamis	LGT
Miért hagytuk, hogy így legyen?	Szörényi – Bródy	Illés együttes
Mondd, hogy nem haragszol	Szörényi – Bródy	Fonográf
Most múlik pontosan	Kiss Tibor	Quimby
Ne várd a májust	Bródy János	Zorán
Nemzeti dal	Tolcsvai László – Petőfi Sándor	Tolcsvai László
Nézz az ég felé	Lerch István – Horváth Attila	Charlie
Szállj fel magasra	Gallai Péter – Köves Miklós	Piramis
Szólj rám, ha hangosan énekelek	Presser Gábor	LGT
Te majd kézen fogsz és hazavezetsz	Presser Gábor	Presser Gábor

Ugye mi jó barátok vagyunk	Presser – Dusán	LGT, Zorán, Demjén
Valaki mondja meg	Presser – Adamis	Presser Gábor
Várj, míg felkel majd a nap	Lerch – Demjén	V'Moto-Rock
Zene nélkül mit érek én	Máté Péter	Máté Péter